

Lokale cyber- wegenkaart

De drie wegen naar een
cyberweerbare gemeente

Gemeenten hebben een belangrijke rol om te voorkomen dat inwoners, bedrijven, voorzieningen én de gemeente zelf, slachtoffer worden van cyber gerelateerde zaken. Om gemeenten te helpen, worden drie wegen onderscheiden waarop een gemeente actie dient te ondernemen, namelijk:

1. Eigen huis op orde;
2. Cybercrisis en -incidenten;
3. Cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit.

In de beschrijvingen van deze drie wegen wordt duidelijk welke rol de gemeente kan nemen, welke gevaren er op de weg zijn en waar de gemeente hulp (de zogenoemde wegenwacht) kan inroepen. Er is geen volgorde in het nemen van de drie wegen. Elke weg kan nu en naast elkaar genomen worden. Wij wensen u veel succes bij het doorlopen van deze drie wegen, want samen komen we tot een cyberweerbare samenleving. Voor elke weg is een aparte factsheet beschikbaar. In deze factsheet gaan we in op 'Cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit'.

CYBERCRIME EN GEDIGITALISEERDE CRIMINALITEIT

Doel van deze weg

Gemeenten dienen vanuit hun zorgplicht de samenleving weerbaar te maken tegen cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit. Om dit te realiseren kan de gemeente specifieke doelgroepen benaderen zoals ondernemers, jongeren, ouderen en laaggeletterden. Voor een goede afstemming brengt de gemeente de aanpak van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit in bij de lokale driehoek, het overleg tussen burgemeester, politie en openbaar ministerie.

Risico's op de weg

Iedereen die gebruikt maakt van internet (computer, mobiele telefoon, maar ook apparaten die met internet verbonden zijn als smart tv's, digitale deurbellen, babyfoons, etc.) loopt het gevaar dat hij of zij slachtoffer wordt van cybercriminelen. Het doel van cybercriminelen is niet anders dan die van gewone criminelen. Ze proberen in te breken en gegevens te stelen of

geld afhandig te maken. Ondanks dat iedereen slachtoffer kan worden, lopen specifieke doelgroepen meer gevaar. Jongeren worden veelal slachtoffer omdat zij veel op internet zitten. Ouderen omdat zij vaak wat onbekender zijn in de digitale wereld. Ondernemers kunnen bedrijfsgeheimen hebben, maar ook klantbestanden die interessant kunnen zijn voor anderen en vaak onvoldoende beschermd zijn tegen aanvallen. Voor laaggeletterden en personen met een lichtverstandelijke beperking geldt dat zij in het algemeen niet snel genoeg doorhebben dat zij te maken hebben met cybercriminelen en daarmee een makkelijk slachtoffer vormen.

Enkele voorbeelden van cyberdelicten zijn phishing (het 'vissen' naar inloggegevens en persoonsgegevens via bijvoorbeeld een valse website), sextortion (pikante foto's bemachtigen om hiermee te chanteren), ransomware (gijzelsoftware waarbij je computer niet meer te gebruiken is tenzij losgeld wordt betaald), money muling (oftewel geldezel, waarbij iemand zijn bankrekening laat misbruiken voor crimineel geld) en internetoplichting op bijvoorbeeld Marktplaats (waarbij je niet krijgt waarvoor je betaald hebt). Uiteraard zijn er nog veel meer vormen van cyberdelicten en gedigitaliseerde criminaliteit (ID-fraude, hacken, ddos-aanval, botnet, etc). De digitale wereld gaat zo snel dat er bijna elke dag wel weer nieuwe vormen van cybercriminaliteit bijkomen.

Wie zit er aan het stuur

- De burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid en heeft vanuit die rol ook een regierol op het integrale veiligheidsbeleid. De gemeente kan (preventieve) maatregelen nemen om de inwoners en ondernemers van de gemeente weerbaar te maken tegen cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit.
- De lokale driehoek kan het onderwerp cybercrime agenderen en nagaan welke stappen zij kunnen zetten ter voorkoming en bestrijding van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit.
- De gemeenteraad beslist uiteindelijk of het onderwerp cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit als prioriteit wordt opgenomen in het integraal veiligheidsplan (IVP). De afdeling OOV kan hiertoe samen met de burgemeester het voortouw nemen. Tevens beslist de gemeenteraad ook over de budgetten die toegekend worden om projecten te financieren.

Welke richting te nemen

Om te voorkomen dat bewoners en ondernemers in de gemeente slachtoffer worden van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit, kunnen gemeenten preventiemaatregelen nemen en de lokale weerbaarheid van kwetsbare groepen versterken. Zo kunnen gemeenten hun bewoners en ondernemers bewust maken van de gevaren door voorlichtingsbijeenkomsten te organiseren en campagnes te houden in de lokale media, vaak in het verlengde van landelijke campagnes. Daarbij kunnen gemeenten ethische hackers, buurtambassadeurs en games (zoals Cyber24) inzetten om het gedrag van bewoners en ondernemers daadwerkelijk te veranderen. Ook worden soms studenten ingezet om ondernemers met raad en daad bij te staan. Op deze manier krijgen bewoners en ondernemers handelingsperspectief om de gevaren te onderkennen en daarmee weerbaar te worden tegen cybercriminelen.

Wegenwacht

- Werk samen met de politie in uw gemeente ter afstemming van (maatregelen op) cybercrime.
<https://www.politie.nl/themas/cybercrime.html>
- Neem contact op met het CCV voor inspiratie, informatie en advies. www.hetccv.nl/cyber. Op de CCV-website staan veel voorbeelden van lokale cyberprojecten.
- Voor jongeren heeft het CCV Cyber24 ontwikkeld, een serious game voor jongeren. www.hetccv.nl/cyber24. En maak gebruik van het materiaal dat het CCV in samenwerking met scholieren.com ontwikkelde om jongeren weerbaar te maken voor cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit. www.hetccv.nl/onderwerpen/horizontale-fraude/jongeren/
- Lees meer over de mogelijkheden van digitaal veilig ondernemen.
<https://hetccv.nl/onderwerpen/cybercrime/digitaal-veilig-ondernemen/>
- Stimuleer ondernemers om de basisscan cyberweerbaarheid te doen.
www.digitaltrustcenter.nl
- Bekijk het praktische overzicht over de reikwijdte van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit (VNG/CCV).
<https://vng.nl/publicaties/inventarisatie-cyberveiligheid>
- Speel de VNG Cybergame voor bestuurders.
<https://vng.nl/nieuws/nieuwe-cybergame-officieel-gelanceerd>
- Maak gebruik van de landelijke campagnes 'Eerst checken, dan klikken' <https://veiliginternetten.nl/maakhetzeniettemakkelijk/> en 'Doe je updates' www.doejeupdates.nl
- Neem contact op met jouw regionale samenwerkingsverband, zoals de VAR, Oost-NL en Midden-Nederland. Ook zij ondersteunen de gemeenten in de eigen regio op cybercrime. Bekijk bijvoorbeeld de campagne Echt-Nep van de VAR en gemeente Rotterdam.
www.Echt-Nep.nl
- Bekijk de cybersecuritymonitor van het CBS.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2019/37/cybersecuritymonitor-2019>
- Lees meer over de Citydeal 'Lokale weerbaarheid cybercrime'
<https://agendastad.nl/city-deals/>

VOORBEELDEN

- Bekijk de factsheet Inzet buurtambassadeurs (Breda), factsheet Cyber-to-go bijeenkomsten (Leeuwarden) en de factsheet Ethische hackers (Almere) op de CCV-site. Dit zijn gesubsidieerde cyberprojecten uit 2019.
<https://hetccv.nl/onderwerpen/cybercrime/cyberprojecten-2019/>
Bekijk ook de cyberprojecten van 2020.
<https://hetccv.nl/onderwerpen/cybercrime/cyberprojecten-2020/>
- Ouderenbond waarschuwt voor oplichters die toeslaan met coronababbeltruc
<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5094756/ouderenbond-waarschuwt-oplichters-slaan-toe-met-coronababbeltrucs>
- Verdachten aangehouden voor sextortion in regio Leiden <https://www.politie.nl/nieuws/2019/november/2/06-leiden-drie-verdachten-aangehouden-voor-sextortion.html>
- Duizenden MKB-ers digitaal gegijzeld
<https://www.ed.nl/helmond/gehackte-bedrijf-in-helmond-slechts-topje-van-de-ijsberg-duizenden-mkb-ers-digitaal-gegijzeld-aaaaeac52/?referrer=https://www.google.com/>

CCV centrum voor criminaliteitspreventie en veiligheid

Deze Lokale cyberwegenkaart is in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (het CCV) speciaal voor gemeenten ontwikkeld. Ondanks raadplegingen bij diverse netwerkpartners, beseffen wij ons dat wij niet geheel volledig kunnen zijn. En je kunt dan ook geen recht ontlenen aan de genoemde informatie of aan de bronnen waar naar verwezen wordt. Heb je vragen naar aanleiding van deze Lokale cyberwegenkaart, neem dan contact op met het CCV, via info@hetccv.nl.

© het CCV, augustus 2020, www.hetccv.nl/cyber